

УДК 342.9

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.2.19>

Ганна Петрівна Шуст,

кандидат юридичних наук,
Київський професійно-педагогічний коледж імені Антона Макаренка,
кафедра правознавства (завідувач);

 <https://orcid.org/0000-0002-0806-8777>,
e-mail: shust_anna@ukr.net;

Олексій Сергійович Ховпун,

доктор юридичних наук, доцент,
Академія праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ),
кафедра кримінального права, процесу
та криміналістики (завідувач);

 <https://orcid.org/0000-0002-5753-966X>,
e-mail: khovpun3322@gmail.com;

Олеся Василівна Батрин,

кандидат юридичних наук,
Печерський районний суд м. Києва (суддя);

 <https://orcid.org/0000-0001-9798-201X>,
e-mail: mysha-s@ukr.net

ПРОГАЛИНИ В АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ІНСТИТУТУ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРОЯВ НЕПОВАГИ ДО СУДУ

Досліджено стан правового регулювання інституту відповідальності за прояв неповаги до суду. Установлено, що чинне законодавство України має чимало прогалин, які потребують негайного врегулювання. За характером питань, яких стосуються прогалини законодавства, недоліки правового регулювання об'єднано у дві групи. Розкрито основні недоліки кваліфікуючого характеру й окреслено коло недоліків процедурного характеру. Надано пропозиції щодо ліквідації окремих прогалин у правовому регулюванні інституту відповідальності за прояв неповаги до суду.

Ключові слова: неповага до суду, форми прояву неповаги до суду, злісне ухилення, справедливий суд.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Конституція України гарантує кожному право на судовий захист його прав та свобод¹. Це означає, що кожна особа має право звернутися

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:

до суду за захистом, якщо: а) її права чи свободи були порушені або порушуються; б) створено або створюються перешкоди для їх реалізації; в) відбуваються інші ущемлення прав та свобод¹. При цьому юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір чи кримінальне обвинувачення; суди також можуть розглядати й інші справи².

Отже, одним із найважливіших механізмів захисту прав, свобод та інтересів особи є правосуддя, яке в узагальненому розумінні розглядається як діяльність суду, спрямована на вирішення цивільних, господарських, адміністративних та кримінальних справ з дотриманням процесуального порядку, встановленого відповідними нормативно-правовими актами. Як зазначає С. Тимченко, змістом правосуддя є встановлення фактичних обставин справи та з'ясування істини, що відбувається шляхом дослідження доказів та ухвалення рішення на їх підставі [1].

Установлення фактичних обставин та з'ясування істини у справі здійснюються під час судового розгляду, загальним завданням якого є всебічний, правильний та своєчасний розгляд і вирішення справи з метою захисту прав, свобод та інтересів особи, охорони інтересів суспільства й держави. Виконання цих завдань має сприяти зміцненню законності та правопорядку, запобіганню вчиненню протиправних діянь, а також формуванню шанобливого ставлення до права й суду.

Судовий розгляд справи є однією з основних стадій будь-якого процесу. Це складний, часто тривалий та емоційний процес. Для забезпечення реалізації права на судовий захист із дотриманням прав, свобод та інтересів усіх учасників судового процесу законодавство регламентує процедуру розгляду справи і закріплює права та обов'язки всіх учасників такої процедури. Установлення таких «правил гри» покликано створити максимально комфортні (для всіх учасників) умови відправлення правосуддя. Отже, гарантуючи кожному

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.06.2021).

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадян Проценко Раїси Миколаївни, Ярошенко Поліни Петрівни та інших громадян щодо офіційного тлумачення статей 55, 64, 124 Конституції України (справа за зверненнями жителів міста Жовті Води) : від 25.12.1997 № 9-зп // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-97> (дата звернення: 07.06.2021).

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 07.06.2021).

право на справедливий суд, держава встановлює вимоги до поведінки осіб під час вирішення судом їхнього спору.

Іноді трапляються ситуації, коли учасники судового процесу, реалізуючи свої права та вимагаючи їх дотримання від інших, не дотримуються своїх процесуальних обов'язків та зневажають права інших учасників, уважаючи їх чимось зайвим чи перешкодою на шляху досягнення власної мети. Крім того, зневажливе ставлення учасників судового процесу досить часто проєктується не лише на протилежну сторону, а й на суддю як представника судової влади. Вчинення дій, спрямованих на демонстрацію зневаги, є однією з форм прояву правового нігілізму; вони призводять до нівелювання принципу повного, всебічного та об'єктивного розгляду справи¹. Такі дії визнаються посяганням на авторитет судової влади та охоплюються поняттям «прояв неповаги до суду». Останнім часом їх кількість лише збільшується, причому за їх вчинення передбачено лише адміністративну відповідальність. Убачається, що під час упроваджуваної судової реформи в Україні проблема нівелювання проявів неповаги до суду як негативного явища, що супроводжує діяльність судової влади, є актуальною як для науковців, так і для практичних працівників.

Актуальність окресленої проблематики також полягає в тому, що випадки прояву неповаги до суду негативно впливають на імідж та діяльність судової системи, створюючи перешкоди у формуванні довірливих відносин між громадянами і судом, та є перешкодою для виконання державою своїх обов'язків щодо забезпечення кожному права на справедливий суд.

Стан дослідження проблеми

Проблематика прояву неповаги до суду цікавить багатьох учених та практиків. Прояв неповаги до суду досліджували В. Ахмедов-огли [2], В. Гречишнікова [3], Ю. Калашник [4], Н. Коновалова [5], О. Крестьянінов [6], Д. Лученко [6], Л. Остафійчук [7], О. Марченко [8], І. Русенко [9], О. Соловійова [10], І. Шмарін [11] та інші науковці. Однак усі вони розглядали випадки прояву неповаги до суду або узагальнено як негативне явище, або лише окремі його аспекти. Так, В. Гречишнікова вивчала прояв неповаги до суду у складі правопорушень, що посягають на встановлений порядок здійснення правосуддя в Україні та за які передбачається адміністративна відповідальність [3]. Особливості юридичної відповідальності за неповагу до суду були темою дослідження Л. Остафійчук [7]. Д. Лученко та

¹ Відповідальність за неповагу до суду // КАНОН : сайт. URL: <https://kanon.ks.ua/blog-ukr/vidpovidalnist-za-nepovahu-do-sudu/> (дата звернення: 07.06.2021).

О. Крестьянінов звертали увагу на проблематику застосування господарськими судами заходів адміністративної відповідальності у разі прояву неповаги до суду [6]. І. Шмарін розглядав прояв неповаги до суду крізь призму кримінального законодавства [11]. Зарубіжний досвід юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду та шляхи його запровадження в Україні досліджував Ю. Калашник [4]. Однак, попри широкий спектр досліджених проблем, багато питань залишаються нерозв'язаними, що і зумовило необхідність їх дослідження в межах цієї наукової публікації.

Мета і завдання дослідження

Метою цієї статті є аналіз чинного законодавства, яке регулює порядок притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду, для виявлення наявних недоліків правового регулювання та їх подальшого усунення. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі *завдання*: опрацювати чинне законодавство, що регулює порядок притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду, та наукові здобутки вчених і практиків за цією тематикою; визначити основні прогалини законодавства та сформулювати рекомендації щодо їх усунення.

Наукова новизна дослідження

У публікації на основі теоретико-правових досліджень та аналізу практичної діяльності суддів і працівників правоохоронних органів встановлено умови, за яких ухилення від явки до суду може розглядатися як прояв неповаги до суду; всі недоліки правового регулювання об'єднано у дві групи: кваліфікуючі та процедурні; надано пропозиції щодо ліквідації прогалин у правовому регулюванні інституту відповідальності за прояв неповаги до суду.

Виклад основного матеріалу

Процесуальне законодавство України містить норму, відповідно до якої учасники справи зобов'язані виявляти повагу до суду та інших учасників судового процесу. Натомість не існує законодавчо закріпленого визначення поняття «повага до суду» та/або «неповага до суду», що спричиняє певні труднощі як у забезпеченні дотримання такого обов'язку учасниками справи, так і в притягненні до відповідальності осіб, які демонструють свою зневагу до судової влади України.

Якщо проаналізувати думки науковців і практиків щодо цього питання, то стає зрозуміло, що єдиного підходу до визначення вищезгаданих понять не існує. До того ж неповагу до суду розглядають у вузькому та широкому розумінні. Так, на думку прибічників вузького розуміння (О. Бріліантов, І. Русенко та ін.), неповага до суду – це певна некоректна поведінка учасника судового засідання. Вона

має просторові та часові межі: це зала судового засідання та час розгляду справи. До проявів такої некоректної поведінки належать: образливі висловлювання; дії, які можуть образити будь-кого з учасників судового процесу; демонстрація зневаги до зауважень суду; вигуки, хамство тощо. При цьому таку поведінку спрямовано та/або вона призводить до створення перешкод у роботі суду і зростання нервового напруження, що унеможливає повне, всебічне та об'єктивне дослідження обставин справи [9; 12].

Дещо ширше неповагу до суду розуміє О. Тимощук, указуючи, що до неї слід відносити не лише некоректну поведінку саме в залі судового засідання чи під час розгляду справи, а й будь-які дії, спрямовані на втручання у діяльність суду чи судді. На думку вченого, до проявів неповаги належать: недозволена поведінка в суді, ігнорування наказів суду, спроби вплинути за допомогою проведення переговорів, тиску, обіцянок тощо на присяжних, свідків чи протилежну сторону, передчасні публікації в засобах масової інформації та мережі Інтернет [13].

Натомість А. Процик приділяє увагу поважному ставленню до суду та наголошує на його необхідності як невід'ємної складової здійснення правосуддя. На його думку, особа, яка шанобливо ставиться до суду, фактично визнає необхідність дотримання встановлених державою законів та правил поведінки і, крім того, демонструє рівень власної культури [14]. Тому дослідник вважає, що поведінку особи, під час якої вона ігнорує приписи законодавства та правила здійснення правосуддя, можна розглядати як прояв неповаги до суду.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що поняття «неповага до суду» є оціночним, що, зі свого боку, створює певні перешкоди для формування позитивної судової практики притягнення до відповідальності за її прояви. Це підтверджують і результати дослідження І. Шмаріна, який для з'ясування того, як розуміють поняття «неповага до суду» самі судді та науковці, провів серед них анкетування. За результатами анкетування опитані практики та науковці до проявів неповаги до суду відносили такі форми цього негативного явища: 1) винятково цинічна образа судді чи інших учасників судового розгляду (83 % суддів та 58 % науковців); 2) злісне ухилення від явки до суду позивача (потерпілого), відповідача, свідка чи інших осіб, що унеможливило розгляд справи по суті, оскільки судові засідання систематично переносилися (81 % суддів та 64 % науковців); 3) невиконання законних вимог судді (72 % суддів та 70 % науковців); 4) інше грубе порушення встановленого в суді порядку (52 % суддів та 67 % науковців) [15, с. 57].

Іншою прогалиною у правовому регулюванні інституту відповідальності за прояв неповаги до суду є відсутність чіткого переліку діянь,

які можуть кваліфікуватися як такі. Перелік таких діянь міститься у ст. 185-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), однак указана стаття містить оціночні категорії, які за сучасних умов потребують розширеного тлумачення.

Відповідно до ст. 185-3 КУпАП до проявів неповаги до суду законодавець відносить такі: 1) злісне ухилення від явки до суду свідка, потерпілого, позивача, відповідача, експерта чи перекладача; 2) не підкорення їх та інших громадян розпорядженню головуєчого; 3) порушення порядку під час судового засідання; 4) невиконання поручителем покладених на нього зобов'язань у справах з приводу затримання та видворення іноземців або осіб без громадянства; 5) вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил¹. Отже, в цьому переліку діянь також містяться оціночні судження, такі як «злісне ухилення» та «явна зневага», проте відсутня та форма прояву неповаги до суду, якій самі судді віддали перевагу (за результатами анкетування, проведеного І. Шмаріним), – цинічна образа судді чи інших учасників судового розгляду.

Слід зазначити, що законодавство не містить визначення поняття «злісне ухилення» чи будь-яких роз'яснень, у яких випадках ухилення від явки до суду є злісним. У суддівській, слідчій та прокурорській практиці існує своєрідне правило «трьох пропусків», відповідно до якого якщо будь-хто з учасників провадження тричі не з'являється за викликом уповноваженої особи без поважних причин, то це розцінюється як злісне ухилення від явки на виклик.

Узявши до уваги це правило, можна виокремити такі вимоги до ухилення від явки до суду, за наявності яких воно може визнаватися злісним та розглядатися як форма прояву неповаги до суду: 1) повторність, тобто перша неявка до суду не може визнаватися судом злісним ухиленням від явки до суду; 2) відсутність поважних причин такої неявки, при цьому поважний характер цих причин установлюється в кожному випадку окремо (за винятком ст. 138 Кримінального процесуального кодексу України, яка містить перелік таких причин); 3) належне повідомлення учасника судового процесу про час і місце судового засідання; 4) спеціальний суб'єктний склад, тобто невідвідування судового засідання лише окремими особами, розглядатиметься як ухилення їх від явки до суду; такими особами є свідок, потерпілий, позивач, відповідач, експерт чи перекладач. Отже, до

¹ Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон УРСР від 07.12.1984 № 8073-X // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 07.06.2021).

цього переліку не належать законний представник, захисник, прокурор та спеціаліст, хоча від них (їх присутності) також залежить якість процесу розгляду справи. Така обмеженість у складі суб'єктів проти-правного діяння є ще однією прогалиною у правовому регулюванні інституту відповідальності за прояв неповаги до суду.

Ще одним недоліком ст. 185-3 КУпАП є те, що вона встановлює просторові та часові межі, які суттєво звужують варіанти прояву неповаги до суду, за які можна притягти особу до відповідальності. У зв'язку з цим виникає питання, чи можна розцінювати як прояв неповаги до суду публікацію в соціальній мережі когось із учасників судового процесу, в якій він нецензурно висловлюється на адресу суду чи судді або використовує лайливі слова, характеризуючи судову владу України чи особу судді, надаючи оцінку його професійним здібностям.

У такій ситуації проблема полягає в тому, що хоча публікація може містити висловлювання, які принижують честь і гідність судді або ж посягають на авторитет суду, притягти винну особу до відповідальності за прояв неповаги до суду неможливо, оскільки під час кваліфікації діянь особи як протиправних важливе значення відіграють час і місце їх вчинення. Така ж складність виникає і в разі, коли особа непристойно поводить ся чи жестами демонструє свою зневагу до органів правосуддя або їх рішень на прилеглий до будівлі суду території.

Аналіз частин 1–4 ст. 185-3 КУпАП свідчить, що майже всі діяння, які трактуються як прояв неповаги до суду, мають бути вчинені в залі судового засідання, тобто під час розгляду справи. Є лише дві форми зовнішнього прояву такого протиправного діяння, які не вчиняються безпосередньо в залі судового засідання: злісне ухилення від явки до суду та невиконання поручителем зобов'язань, накладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення іноземців та осіб без громадянства¹. Із цього випливає, що згадані вище прояви неповажної поведінки (образливі висловлювання на адресу суду чи судді, непристойні жести чи поведінка, які сталися поза залом судового засідання), хоча і завдають шкоди авторитету судової влади або ображають суддю чи інших учасників справи, не можуть кваліфікуватися як прояв неповаги до суду. Про це свідчить і аналіз ч. 5 ст. 185-3 КУпАП, яка наводить перелік проявів неповаги до Конституційного Суду України та містить чітку вказівку на час і місце вчинення протиправного діяння – «під час пленарного засідання»².

¹ Там само.

² Там само.

Ще одним складним моментом у притягненні до відповідальності за прояв неповаги до суду є проблема дотримання принципу об'єктивності та неупередженості суду під час вирішення справи.

Відповідно до статей 213, 221 та 221-1 КУпАП справи про прояв неповаги до суду розглядаються місцевими судами (загальними, господарськими, адміністративними), апеляційними судами та Верховним Судом¹. Проте надання таких повноважень зазначеним судовим органам породжує суперечності між КУпАП та іншими законодавчими актами України. Так, у процесуальних кодексах, які встановлюють правила здійснення окремих видів судочинства (Цивільному процесуальному кодексі України, Господарському процесуальному кодексі України, Кримінальному процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України) серед справ, що належать до юрисдикції суду, немає згадки про таку категорію, як справи про прояв неповаги до суду. Крім того, в законодавстві відсутня вказівка на те, чи можуть вищі спеціалізовані суди (Вищий суд з питань інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд), які є складовою системи судочинства України, розглядати справи про прояв неповаги до суду.

Також слід звернути увагу на те, що у ст. 221-1 КУпАП указано, що справи про прояв неповаги до суду розглядає суддя-доповідач зі складу суду, що розглядає справу, під час розгляду якої вчинено відповідне протиправне діяння². З огляду на це виникають об'єктивні сумніви щодо неупередженості судді під час розгляду справи про притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка щойно її/його образила. Крім того, такий порядок визначення судді, що розглядатиме справу про прояв неповаги до суду, суперечить нормам чинного законодавства. Так, відповідно до ст. 15 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» визначення особи судді для розгляду конкретної справи здійснюється Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою³; таке ж правило закріплено і в кожному процесуальному кодексі України. Напевно, законодавець, ухвалюючи норму про склад суду для розгляду справ про прояв неповаги до суду, виходив із принципу процесуальної економії, оскільки саме уповноваження судді-доповідача розглядати зазначену категорію справ надає можливість зменшити час та витрати, яких потребує розгляд будь-якої справи. Проте реалізація принципу процесуальної

¹ Там само.

² Там само.

³ Про судоустрій та статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 07.06.2021).

економії може загрожувати реалізації інших важливих принципів судочинства (принципу рівності, принципу повного фіксування технічними засобами судового процесу, принципу змагальності тощо) та порушувати права осіб (право на справедливий, поважний суд тощо). Крім того, враховуючи специфіку процедури розгляду справ про прояв неповаги до суду (він здійснюється за скороченою процедурою), в особи, яка притягується до відповідальності, відсутнє право заявляти відвід судді, який розглядатиме справу. Це, зі свого боку, порушує проголошене Європейською конвенцією з прав людини право на справедливий суд, адже інститут відводу є своєрідною гарантією того, що справа буде розглянута незалежним, неупередженим та безстороннім судом¹.

І головне – розгляд справи про прояв неповаги до суду суддею-доповідачем суперечить прадавньому принципу «ніхто не може бути суддею у власній справі» та загрожує дотриманню вимог щодо незалежності судової влади, що негативно впливає на рівень довіри до правосуддя. Як зазначено у Висновку № 1 (2001), незалежність судової влади виступає гарантією справедливого судового розгляду і неупередженості судді та є головною умовою забезпечення верховенства права². Незалежність суду означає повну неупередженість з боку судді; судді під час ухвалення рішення у справі мають бути безсторонніми, неупередженими та вільними від будь-яких зв'язків, настроїв, переконань, прихильності тощо, що впливають чи можуть вплинути на їх здатність ухвалювати незалежні та об'єктивні рішення. Незалежність судів має використовуватися суддями не на користь власних інтересів, а в інтересах осіб, які звертаються до них по захист своїх прав і забезпечення верховенства закону³. Отже, дотримання принципу незалежності суду має значення не лише для сторін у конкретній справі, а й для держави в цілому, адже від цього залежить рівень довіри суспільства до судової влади загалом.

Звісно, це не всі прогалини, що існують у правовому регулюванні інституту відповідальності за прояви неповаги до суду та які потребують негайного врегулювання. Пропонуємо всі недоліки правового регулювання залежно від характеру проблемних питань (прогалин

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 07.06.2021).

² Висновок N 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про стандарти незалежності судових органів та незмінюваність суддів : від 01.01.2001 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a52 (дата звернення: 07.06.2021).

³ Там само.

законодавства) поділяти на дві групи: кваліфікуючі та процедурні. Розкриті вище прогалини належать переважно до кваліфікуючих. Вони висвітлюють проблемні питання, що мають значення для кваліфікації діянь особи (відсутність чіткого визначення поняття і форм прояву неповаги до суду, вказівка на час та місце вчинення діяння, суб'єктний склад тощо). До процедурних недоліків слід віднести всі проблемні питання, що стосуються процедури притягнення до відповідальності за вчинення прояву неповаги до суду. Наприклад, спірними залишаються процедурні питання щодо складання протоколу про адміністративне правопорушення, повідомлення особи про час і місце розгляду справи про адміністративне правопорушення, фіксування порядку розгляду справи, строків розгляду справ, оскарження постанови суду у справі тощо та згадані вище питання визначення кола судів, які можуть розглядати такі справи, законодавчої узгодженості в повноваженнях суду та порядку призначення судді для розгляду справ указаної категорії.

Висновки

Правове регулювання інституту відповідальності за прояв неповаги до суду має низку суттєвих прогалин, які потребують детального дослідження для їх подальшого усунення.

Насамперед необхідно законодавчо закріпити визначення поняття «неповага до суду» чи хоча б дати йому характеристику та розширити (з чітким визначенням) перелік форм її прояву. До того ж слід урахувувати як моральну складову протиправних діянь, що можуть кваліфікуватися як прояв неповаги до суду, так і процесуальну. На нашу думку, неповагу до суду варто розглядати в широкому її розумінні. Крім того, чіткий перелік форм прояву неповаги до суду, хоч і розширений, виконуватиме два завдання: пояснить особі, за що її може бути притягнуто до відповідальності, а це, зі свого боку, впливатиме на кількість звинувачень суддів у неупередженому ставленні; зменшить кількість випадків безпідставного притягнення осіб до адміністративної відповідальності за поведінку, яку наразі судді, за суб'єктивними переконаннями, можуть оцінювати як прояв неповаги і тим самим, використовуючи владні повноваження, тиснути на учасників судового процесу.

Також для уникнення випадків неоднакового застосування судами різної юрисдикції норм чинного законодавства та порушення принципів судочинства і прав учасників судового процесу слід ліквідувати неузгодженості між законодавчими актами за допомогою внесення певних змін.

Крім того, слід вивчати і враховувати зарубіжний досвід щодо формування у громадян поваги до суду та правового регулювання

відповідальності за прояв неповаги до нього, оскільки Україна перебуває на шляху розбудови своєї незалежності та прагне ввійти до міжнародної спільноти на правах рівного партнера, а тому має дотримуватися міжнародних і європейських стандартів у сфері правосуддя та прав і свобод людини.

Список бібліографічних посилань: **1.** Тимченко С. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Київ, 2004. 302 с. **2.** Ахмедов В. А. огли. Злочини, що посягають на суспільні відносини із процесуально регламентованого здійснення правосуддя судом в Україні. *Юридичний вісник*. 2018. № 2 (47). С. 33–38. **3.** Гречишнікова В. В. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на встановлений порядок здійснення правосуддя в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2011. 207 с. **4.** Калашник Ю. В. Зарубіжний досвід юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду та шляхи його запозичення для України. *Форум права*. 2012. № 4. С. 429–433. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_4_70.pdf (дата звернення: 07.06.2021). **5.** Коновалова Н. Т. Сутність і змістовні властивості поняття «неповага до суду (судді)»: теоретико-правові та практичні аспекти. *Інтернаука. Серія: Юридичні науки*. 2019. № 8 (22). С. 121–130. **6.** Лученко Д. В., Крестьянінов О. О. Прояв неповаги до суду: проблематика застосування господарськими судами заходів адміністративної відповідальності : наук.-практ. посіб. Харків : Юрайт, 2015. 96 с. **7.** Остафійчук А. А. Юридична відповідальність за неповагу до суду : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2015. 230 с. **8.** Марченко О. О. Прояв неповаги до суду: проблемні питання притягнення до відповідальності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2012. № 19 (3). С. 152–156. **9.** Русенко І. Я. Проблеми практичного застосування юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих вчених : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 15 лют. 2012 р.). Тернопіль, 2012. С. 95–104. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=1164 (дата звернення: 07.06.2021). **10.** Соловійова О. Примушування до порядку: які проблеми можуть виникнути з притягненням до відповідальності за прояв неповаги до суду. *Закон і бізнес*. 2020. № 51–52 (1453–1454). URL: https://zib.com.ua/ua/140717-yaki_problemi_mozhut_viniknuti_z_prityagnennyam_do_vidpovida.html (дата звернення: 07.06.2021). **11.** Шмарін І. О. Неповага до суду: проблеми криміналізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро, 2017. 16 с. **12.** Бриллиантов А. В. Неуважение к суду: сложные вопросы квалификации. *Уголовное право*. 2011. № 4. С. 15–20. **13.** Тимошук О. Неповага до суду – в законі. *Юридичний вісник*. 2011. № 28. С. 6–11. **14.** Процик А. Я. Суд не може дозволяти учасникам процесу виявляти неповагу до нього. *Закон і бізнес*. 2011. № 31. URL: https://zib.com.ua/ua/4173-keruyuchiy_partner_firmisolskiyprocik_ta_partneriaprocik.html (дата

звернення: 07.06.2021). **15.** Шмарін І. О. Об'єктивна сторона неповаги до суду як кримінального правопорушення проти правосуддя в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки.* 2016. Вип. 1, т. 4. С. 56–59.

Надійшла до редколегії 09.06.2021

Shust H. P., Khovpun O. S., Batryn O. V. Gaps in Administrative and Legal Regulation of the Liability Institution for Direct Contempt

The publication is focused on studying the state of legal regulation of the liability institution for direct contempt. Cases of direct contempt's manifestation are negative phenomenon, since they negatively affect the activities and image of the judicial system; they are demonstration of the level of trust to the judicial power; they create obstacles in the formation of confident relationship between citizens and the court; they prevent the state from fulfilling its obligations to ensure everyone's right to a fair trial.

The current legislation of Ukraine has been analyzed. It has been established that the legislation has many gaps that need to be addressed immediately. Shortcomings in legal regulation hinder the full functioning of the liability institution for direct contempt on equal and fair terms, since they allow for ambiguous interpretation of the law norms and evaluation of a person's actions.

The authors have studied some gaps in legal regulation of the liability institution for direct contempt. It has been offered to combine all the shortcomings of the legislation into two groups: of qualifying and procedural nature. Qualifying shortcomings include problematic issues related to the qualification of a person's actions (regarding the forms of direct contempt, the place and time of the action, the subjects of the offense). Procedural shortcomings include problematic issues related to the procedure for prosecuting direct contempt, in particular determining the range of courts that may hear such cases and the consistency of their powers; the procedure for appointing a judge to hear such cases; the need to draw up the minutes on administrative offenses and to record the procedure of hearing the case; features of notifying a person about the time and place of hearing the case on administrative offenses, etc.

The opinions of scholars and practitioners on the functioning of the liability institution for direct contempt in Ukraine have been analyzed. The authors have formulated propositions on improving the legal regulation of the liability institution for direct contempt.

Key words: direct contempt, forms of direct contempt's manifestation, malicious evasion, fair trial.

